

16.5.2014

Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 HELSINKI
kuuleminen@tem.fi

Diaarinumero TEM/11/08.04.01/2014

PALAUTE FENNOVOIMA OY:N PERIAATEPÄÄTÖKSEN TÄYDENTÄMISHAKEMUKSEEN 2014

Fennovoima on päättänyt hakemaan valtioneuvostolta päätöstä, joka täydentäisi vuonna 2010 myönnettyä periaatepäätöstä siten, että periaatepäätös täydentämisen jälkeen koskisi Fennovoiman hanketta myös niiltä osin kuin hanke on muuttunut. Ydinenergialaki ei tunne periaatepäätöksen täydentämistä, vaan sen mukaan valtioneuvoston tekemä periaatepäätös voidaan vain jättää sellaisenaan voimaan tai kumota eduskunnan käsittelyssä.

Pyhäjoella 24.4.2014 järjestetyssä kuulemistilaisuudessa periaatepäätöksen "täydentämiskäsittelyä" perusteltiin mm. Fennovoiman oikeusturvalla. Hakemusta käsiteltäessä on syytä kriittisesti pohtia, miten oikeusturva toteutuu Suomen kansalaisten ja erityisesti sijoituspaikkakunnan asukkaiden ja Hanhikiven alueen maanomistajien osalta, jos ydinvoimalaitoksen periaatepäätöstä sorvataan juridisesti epäselvin menetelmin.

Ydinenergialain 11 § tarkoitettu periaatepäätös edellyttää hankkeelta yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta. Jotta yhteiskunnan kokonaisuutta voidaan arvioida, tulee periaatepäätösprosessissa tarkastella Fennovoiman hanketta ja toimintaympäristöä nykyisen tilanteen ja tämän hetkisten, ajantasaisten tietojen mukaan. Vuonna 2010 tehdyn periaatepäätöksen jälkeen niin Fennovoiman hanke, sen kotimaisuus, Suomen sähköntarvetta koskevat skenaariot kuin mm. ydinvoimahankkeita koskeva lainsäädäntökin ovat muuttuneet. Ydinvoimaan myös suhtaudutaan aiempaa kielteisemmin.

Periaatepäätöksen täydennyshakemusta käsiteltäessä tulee myös arvioida, kuinka paljon mm. Fennovoiman joulukuussa 2013 Rosatomin kanssa tekemä laitostoimitussopimus tai huhtikuussa 2014 tekemä investointisopimus vaikeuttavat valtioneuvoston (ja eduskunnan, mikäli prosessi etenee) mahdollisuuksia ratkaista käsittely vapaan harkintansa mukaan. Ydinenergialain 15 § 2 mukaan toiminnanharjoittaja ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, jotka taloudellisen merkityksensä vuoksi saattavat vaikeuttaa hakemuksen käsittelyä vapaan harkinnan mukaan.

Periaatepäätöshakemus sisältää vanhentunutta tietoa mm. hankevastaavan omistussuhteista ja hankkeen kotimaisuudesta. Hanketiedot tulisi päivittää niiltä osin vastaamaan hankkeen nykyistä tilaa.

Hankkeen tarpeellisuus Suomen energianhuollon kannalta

Suomen sähkönkulutuksen ennusteet päivitettiin vuonna 2013. Nykyiset ennusteet ovat selvästi matalammat kuin ne luvut, joihin Fennovoiman periaatepäätös aikanaan perustettiin. Muutoksen vaikutusta Fennovoiman hankkeen tarpeellisuuteen ei ole huomioitu täydentämishakemuksessa, mutta se tulee huomioida kokonaistarkastelussa hakemusta käsiteltäessä.

Suomen kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa on arveltu, että suunniteltujen ydinvoimalahankkeiden toteutuessa sähköä tuotetaan myös vientiin. Periaatepäätösharkinnassa tulee vakavasti pohtia, onko ydinsähkö vientituotteena eettinen ja kestävä vaihtoehto, jätteiden jäädessä joka tapauksessa Suomeen.

Fennovoiman hanketta on perusteltu kotimaisen teollisuuden (osakkaiden) sähköntarpeella ja kilpailukyvyn paranemisella. Lisäksi sen on perusteltu mm. parantavan Suomen energiaomavaraisuutta sekä vähentävän riippuvuutta tuontisähköstä.

Vuoden 2010 jälkeen Fennovoiman omistuksessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia, lähinnä kotimaisen teollisuuden jättäessä hankkeen. Hankkeen kotimainen omistus on tällä hetkellä alle 50 %, mikä tarkoittaa noin 600 MW laitoksen sähköntuotannosta. Vastaava sähkömäärä olisi huomattavasti perustellumpaa tuottaa kotimaisilla energiantuotantomuodoilla, jolloin työllistävä vaikutus tulisi Suomeen ja jakautuisi maakuntiin. Fennovoima ei myöskään anna periaatepäätöshakemuksessaan minkäänlaista arviota hankkeen kotimaisuusasteesta, minkä vuoksi hankkeen kotimaisesta työllistävyydestä ei ole takeita.

Laitostoimittajana, päärahoittajana, suurimpana yksittäisenä osakkaana sekä ydinpolttoaineen toimittajana hankkeeseen mukaan tulleen Rosatomin rooli on noussut hallitsevaksi, erityisesti suomalaisen omistuksen pirstaloituessa lukuisiin pieniin osuuksiin. Täydennyshakemuksessa ei ole huomioitu Rosatomin roolia esimerkiksi tuontiriippuvuuden tai huoltovarmuuden näkökulmasta.

Periaatepäätöstä harkitessa tulee huomioida myös se, että ydinvoimalahanke sitoo energiainvestointeihin kohdistettuja varoja pitkäksi aikaa. Se on väistämättä pois esimerkiksi kotimaisista uusiutuvan energian sekä energiatehokkuutta parantavista investoinneista, millä on kerrannaisvaikutuksia.

Laitospaikan sopivuus ja ympäristövaikutukset

Sijaintipaikan sopivuus ja ydinvoimalaitoksen ympäristövaikutukset ovat yksi kolmesta ydinenergiailaissa mainitusta kohdasta, jotka periaatepäätöstä harkittaessa tulee erityisesti huomioida. Tähän liittyen periaatepäätöshakemukseen tulee ydinenergia-asetuksen 24 § 2 mom. 6 kohdan mukaan liittää ympäristövaikutusten arviointiprosessin yhteysviranomaisen lausunto. Fennovoima on hakemuksessaan kertonut liittävänsä kyseisen lausunnon mukaan vasta myöhemmin. Yhteysviranomaisen lausunto ei ole ollut käytettävissä kuulemisaikana eikä sen päättyessä, eikä hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin riittävydestä tai tuloksista ole näin ollen saatavilla lopullista tietoa. Tämä on paitsi ydinenergia-asetuksen vastaista, myös huonoa hallinnollista menettelyä TEM:n osalta, sillä jo periaatepäätösprosessin kuulutusvaiheessa on lienee ollut selvää, ettei yhteysviranomaisen lausunto ehdi valmistua ennen kuulemisajan päättymistä.

Fennovoima hakee periaatepäätöstä ydinvoimalaitoksen rakentamiseksi Pyhäjoen Hanhikivelle. Luonnontilaiselle niemelle rakennettaessa kaikki voimalaitosta ja tukitoimintoja palveleva infrastruktuuri joudutaan rakentamaan alusta alkaen, mitä voidaan pitää ilmasto- ja energiapolitiikan sekä alueiden kestävästä käytöstä näkökulmasta heikkona ratkaisuna. Laitospaikan sopivuutta heikentää entisestään se, että Hanhikiven niemi ja sitä ympäröivä vesialue sisältävät poikkeuksellisen määrän erilaisia suojelukohteita sekä suojeltuja ja uhanalaisia luontotyypppejä, kasvi- ja eliölajeja ja niiden elinympäristöjä. Niemen valtakunnallisestikin merkittävän suojelluuden arvon ovat todenneet mm. ympäristöministeriö ja alueelliset ympäristöviranomaiset sekä muinaismuiston osalta museo- ja virasto. Monimuotoisuutensa ja suojeluarvojen vuoksi Hanhikiven niemi on erityisen herkkä alue, jossa negatiiviset vaikutukset korostuvat. On ilmeistä, ettei Hanhikiven niemi ole optimaalisin alue valjastettavaksi teollisuuskäyttöön. Alueen erityispiirteitä kuten tulvaherkkyyttä, ahtojäiden vaikutusta sekä pohjoisia olosuhteita ja niiden vaikutusta mm. turvallisuusnäkökohtiin ja siten kustannuksiin olisi tullut arvioida hakemuksessa tarkemmin.

Laitospaikan sopivuutta arvioitaessa tulee huomioida, että Fennovoiman mukaan lauhdevesien

hyödyntäminen kaukolämpönä ei ole Hanhikiven tapauksessa taloudellisesti kannattavaa. Jos päädytään ratkaisuun, että Suomeen on välttämätöntä rakentaa uusi ydinvoimalaitos, tulee se sijoittaa olemassa olevan infran yhteyteen, paikkakunnalle, jossa muutoin mereen johdettava rehevöittävä jäähdytysvesien lämpökuorma voidaan hyödyntää kaukolämpönä.

Fennovoiman ilmoituksen mukaan ydinvoimalaitoksen vuotuiset radioaktiivisten aineiden päästöt ilmaan olisivat jodien, jalokaasujen ja tritiumin osalta merkittävästi suuremmat kuin nykyisillä Olkiluodon ja Loviisan laitoksilla, vaikkakin päästörajojen puitteissa. Periaatepäätöshakemuksessa ei kerrota, miksi päästöt ovat huomattavasti korkeammat tai miten niitä aiotaan pienentää eikä selvitetä onko ilmaan kohdistuvien päästöjen rajoittamiseksi käytössä paras käytettävissä oleva tekniikka.

Ydinpolttoaine- ja ydinjätehuolto

Fennovoima tulisi käyttämään ainakin alkuvaiheessa laitoksensa polttoaineena kierrätettyä uraania, jonka toimittamisesta se on tehnyt sopimuksen Rosatomin tytäryhtiön kanssa. Fennovoima ei kerro tarkemmin, mistä kierrätetty uraani on peräisin ja tai miten se tulee seuraamaan esimerkiksi polttoaineen tuotannon ympäristövaikutuksia.

Ydinjätehuollon järjestämiseksi Fennovoima ei esitä edelleenkään mitään tarkempaa suunnitelmaa, mikä on omiaan antamaan kuvan, ettei se ole edistänyt asiaa kuluneen kuuden vuoden aikana lainkaan. Fennovoima kertoo laativansa parhaillaan aiheesta kokonaissuunnitelmaa, josta ei kuitenkaan anneta mitään konkreettista tietoa arvioitavaksi, huolimatta siitä, että ydinjätehuolto on yksi ydinenergiailain mukaan periaatepäätösharkinnassa erityisesti huomioitavista asioista.

Yhteenveto

Edellä mainittu huomioiden esitän, ettei Fennovoiman hanke ole yhteiskunnan kokonaisedun mukainen, eikä sille tule myöntää uutta eikä täydentävää periaatepäätöstä.

Pyhäjoella 16.5.2014

Heidi Kauppila